Socialförsäkringsutskottets betänkande 1989/90:SfU4

Socialavgifter

1989/90
SfU4

Sammanfattning

I betänkandet behandlas nitton under den allmänna motionstiden 1988/89 väckta motioner rörande de sociala avgifterna. I särskilda avsnitt behandlas frågor om uppdelning av rörelse- och jordbruksinkomst i A- och B-inkomst, om överensstämmelsen mellan förmåner och avgifter inom socialförsäkringssystemet, om kvittningsrätten mellan förvärvskällor vid beräkning av pensionsgrundande inkomst och motsvarande avgiftsunderlag, om differentiering av avgiften till sjukförsäkringen, om arbets- och uppdragstagarbegreppen, om idrottsföreningars avgiftsskyldighet och idrottsutövares försäkringsskydd samt om socialavgifter på vinstandelar.

Utskottet avstyrker samtliga motioner.

Till betänkandet har fogats tio reservationer och ett särskilt yttrande.

Motioner

1988/89:Sf215 av Gullan Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa socialavgifter på vinstandelar.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sk313.

1988/89:Sf217 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade regler för debitering av arbetsgivaravgifter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Kr501.

1988/89:Sf221 av Martin Olsson (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag om införande av kvittningsrätt mellan olika förvärvskällor vid beräkning av pensionsgrundande inkomst.

1988/89:Sf225 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade regler för debitering av socialförsäkringsavgifter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Kr502.

1988/89:Sf226 av Karl-Gösta Svenson och förste vice talman Ingegerd Troedsson (båda m) vari yrkas att riksdagen beslutar att nettointäkten av jordbruksfastighet och rörelse uppdelas i A- och B-inkomst från taxeringsåret 1990.

1988/89:Sf227 av Ingbritt Irhammar och Anna Wohlin-Andersson (båda c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen låter göra en snabb översyn av idrottsföreningarnas arbetsgivaransvar med syfte att medge rätt för dessa att undantas från arbetsgivaravgifter för de aktiva idrottsmän som uppbär ersättning understigande två basbelopp.

1988/89:Sf232 av Martin Olsson och Stina Eliasson (båda c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag syftande till överensstämmelse mellan egenavgifter och förmåner inom sjukförsäkringen och ATP för företagare med låga inkomster.

1988/89:Sf233 av Gullan Lindblad och Karl-Gösta Svenson (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär utredning och förslag till ett nytt socialavgiftssystem för egenföretagare som ger bättre överensstämmelse mellan avgifter och förmåner än det nuvarande.

1988/89:Sf263 av Kjell Johansson m.fl. (fp, m, c) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen anhåller om förslag till ändring av lagen om uppbörd av socialavgifter så att ansökan kan göras av ena parten i ett avtalat eller tänkt avtalsförhållande i enlighet med vad som i motionen anförts,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna behovet av en skyndsam vidareutveckling av lagstiftningen så att lagen blir konkurrensneutral mellan fysiska och juridiska personer och mellan sådana personer inbördes.

1988/89:Sf267 av Kenth Skårvik m.fl. (fp, m, c) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa arbetsgivaravgifter på bidrag som arbetsgivare lämnar till s.k. vinstandelsstiftelser.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Sk358.

1988/89:Sf272 av Ingrid Hemmingsson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beräkning av egenavgift till ATP.

1988/89:Sf278 av Olof Johansson m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om en omfördelning av uttaget av arbetsgivaravgifter innebärande

a) en sänkning av sjukförsäkringsavgiften med 5 procentenheter på en lönesumma upp till 500 000 kr.,

b) ett slopande av alla egenavgifter på inkomster motsvarande ett basbelopp samt

c) en totalfinansiering genom en höjning av avgiftsuttaget i övrigt i enlighet med vad som anförs i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:N258.

1988/89:Sf280 av Bengt Westerberg m.fl. (fp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att avskaffa de sociala avgifterna på avsättningar till företagsanknutna andel-i-vinst-stiftelser, där vinstandelarna binds minst fem år i enlighet med vad som i motionen anförts.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Fi411.

1988/89:Sf312 av Lars Tobisson m.fl. (m) vari yrkas att riksdagen beslutar avskaffa sociala avgifter på företagsanknutna vinstandelar i enlighet med vad som anförts i motionen.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Fi602.

1988/89:Sf322 av Karl-Gösta Svenson och Wiggo Komstedt (båda m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag om att arbetsgivaravgift avseende sjukförsäkring inte skall utgå vid tillfällig anställning av utländsk arbetskraft.

1988/89:Sf325 av Ingrid Hasselström Nyvall och Sigge Godin (båda fp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning om en ändrad beräkningsgrund för sjukförsäkringsavgiften.

1988/89:Sf337 av Jan Hyttring m.fl. (c) vari yrkas att riksdagen begär att regeringen i enlighet med motionen framlägger förslag till nytt försäkringsskydd för idrottsutövare.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Kr513.

1988/89:Sf367 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade regler så att underskott i näringsverksamhet kan kvittas mot överskott i motsvarande förvärvskälla i enlighet med vad som anförts i motionen,

3. att riksdagen hos regeringen begär förslag om ändrade regler för beräkning av egenavgifter så att hänsyn tas till underskott i förvärvskälla enligt vad som anförts i motionen.

Motiveringarna återfinns i motion 1988/89:Sk450.

1988/89:Sf371 av Agne Hansson och Marianne Jönsson (båda c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om nödvändigheten av basbeloppsavdrag från småföretagarnas egenavgifter.

Motiveringen återfinns i motion 1988/89:Fi313.

Utskottet

Inledning

Den allmänna försäkringen och vissa andra sociala ändamål finansieras helt eller delvis med socialavgifter. De grundläggande bestämmelserna om socialavgifter finns i lagen (1981:691) om socialavgifter. Socialavgifter betalas dels i form av arbetsgivaravgifter, dels i form av egenavgifter för den som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Allmän löneavgift betalas enligt lagen (1982:423) om allmän löneavgift. Också denna avgift betalas som arbetsgivaravgift eller egenavgift. Avgifterna beräknas och uppbärs som skatt enligt bestämmelser i uppbördslagen (1953:272).

Arbetsgivaravgifterna enligt socialavgiftslagen utgörs av sjukförsäkringsavgift, folkpensionsavgift, tilläggspensionsavgift, delpensionsavgift, barnomsorgsavgift, arbetsskadeavgift, arbetsmarknadsavgift, arbetarskyddsavgift, vuxenutbildningsavgift och lönegarantiavgift. Avgiftsuttaget utgör för år 1989 37,13 % av avgiftsunderlaget, vartill kommer den allmänna löneavgiften med 0,34 %. Den största delen av avgiftsuttaget hänför sig till sjukförsäkringsavgiften som är 10,10 %, folkpensionsavgiften som är 9,45 % och tilläggspensionsavgiften som är 11,00 % av avgiftsunderlaget. Fr.o.m. år 1990 sänks folkpensionsavgiften till 7,45 % av avgiftsunderlaget medan tilläggspensionsavgiften för åren 1990— 1994 är 13 %.

Underlaget för beräkning av avgifterna är vad arbetsgivaren har gett ut som lön eller annan ersättning för utfört arbete. Vid bestämmandet av underlaget skall bortses bl.a. från ersättning till en och samma arbetstagare som inte uppgått till 1 000 kr.

Egenavgifterna enligt socialavgiftslagen utgörs av sjukförsäkringsavgift, folkpensionsavgift, tilläggspensionsavgift, delpensionsavgift, barnomsorgsavgift, arbetsskadeavgift och arbetarskyddsavgift. Avgiftsuttaget utgör för år 1989 33,85 % av avgiftsunderlaget, vartill kommer den allmänna löneavgiften med 0,34 %. Den största delen av avgiftsuttaget hänför sig till sjukförsäkringsavgiften som är 9,60 % samt till folkpensions- och tilläggspensionsavgifterna som är desamma som för arbetsgivare. Procentsatsen för uttaget av sjukförsäkringsavgift är något lägre för försäkrade som valt sjukförsäkring med karenstid.

Avgifterna beräknas i regel på den vid taxeringen fastställda nettoinkomsten av rörelse och jordbruk. Avgift beräknas inte för inkomst under 1 000 kr. Fr.o.m. år 1988 skall egenavgifter inte beräknas på inkomst av jordbruksfastighet om de intäkter som är hänförliga till egenverksamhet på fastigheten uppgår till högst 15 000 kr. (se prop. 1986/87:140, SfU 1987/88:1, rskr. 6). Någon övre inkomstgräns för uttag av egenavgifter finns inte.

Fram till år 1982 beräknades ATP-avgiften på den del av lönen som för varje arbetstagare och år låg mellan ett basbelopp och sju och ett halvt basbelopp. Underlaget för egenföretagares ATP-avgift beräknades på motsvarande sätt. När denna basbelopps- och maximeringsregel slopades beräknades ATP-avgiften därefter i allmänhet på samma underlag som de övriga socialavgifterna (prop. 1980/81:178, SfU 28, rskr. 406). Syftet med denna förändring var bl.a. att uppnå administrativa lättnader för såväl myndigheter som avgiftsskyldiga. Ändringarna möjliggjorde att ett effektivare debiterings- och uppbördssystem infördes (se prop. 1982/83:60, SfU 10, rskr. 127 och prop. 1983/84:167, SfU 28, rskr. 369).

Särskilda bestämmelser finns i lagen (1983:1055) om nedsättning av socialavgifter och allmän löneavgift i Norrbottens län.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst (SGI) bortses från inkomst som överstiger sju och ett halvt basbelopp. För en egenföretagare gäller dessutom att den sjukpenninggrundande inkomsten inte får beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. För rätt till sjukpenning krävs att den sjukpenninggrundande inkomsten uppgår till minst 6 000 kr. Den som saknar eller har låg sjukpenninggrundande inkomst kan frivilligt försäkra sig för en sjukpenning om högst garantibeloppet inom föräldraförsäkringen, för närvarande 60 kr.

Pensionsgrundande inkomst (PGI) beräknas endast på inkomstdelar mellan ett och sju och ett halvt basbelopp. Vid beräkning av den pensionsgrundande inkomsten tas inte heller hänsyn till inkomst av jordbruksfastighet om intäkterna av egenverksamhet uppgår till högst 15 000 kr.

Rörelse- och jordbruksinkomst

Egenavgifter beräknas bl.a. på inkomst av här i riket bedriven rörelse och inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den försäkrade. En jordbruksfastighet skall inte anses brukad av en försäkrad som har del i intäkter av egenverksamhet på fastigheten, om dessa intäkter sammanlagt uppgår till högst 15 000 kr. Om fastigheten skall anses brukad men den försäkrade endast varit s.k. passiv delägare är inkomsten inte sjukpenninggrundande men däremot pensionsgrundande. Således debiteras i detta fall endast de egenavgifter som knyter an till den pensionsgrundande inkomsten, nämligen folkpensionsavgiften, tilläggspensionsavgiften, delpensionsavgiften och den allmänna löneavgiften. Om fastigheten inte anses brukad resp. rörelsen inte bedriven av den försäkrade är inkomsten därav inte förmåns- eller avgiftsgrundande.

I motion Sf226 anför Karl-Gösta Svenson och förste vice talman Ingegerd Troedsson att likformighet bör uppnås mellan förvärvskällorna jordbruksfastighet och rörelse. Motionärerna anser att intäkten i dessa förvärvskällor bör uppdelas i A- och B-inkomster och att endast A-inkomster skall ligga till grund för beräkning av egenavgift och vara pensionsgrundande. De pekar även på att bestämmelsen att inkomst av jordbruksfastighet inte skall vara avgiftsgrundande om intäkterna av egenverksamhet uppgår till högst 15 000 kr. medför stora tröskeleffekter om intäkterna överstiger denna nivå. Eftersom motsvarande bestämmelse inte gäller för rörelseinkomster behandlas t.ex. en hyresintäkt olika i avgiftshänseende beroende på om den hör till förvärvskällan rörelse eller jordbruksfastighet. Motionärerna hemställer att riksdagen beslutar att vad i motionen föreslagits skall gälla från taxeringsåret 1990.

I proposition 1986/87:140 med förslag till nämnda särreglering för vissa jordbruksinkomster framhölls att det gällande regelsystemet för uttag av egenavgifter på inkomster av jordbruksfastighet hade konsekvenser som framstod som otillfredsställande. Särskilt hade dessa konsekvenser uppmärksammats för jordbruksfastigheter med skogstillgångar. Problemet sammanhängde med att socialavgifter skulle erläggas om jordbruksfastigheten var att anse som brukad av den försäkrade; i så fall utgjorde hela den vid den statliga taxeringen bestämda nettointäkten av fastigheten underlag för beräkning av egenavgifter. I praxis hade mycket begränsade intäkter som jordbrukets ägare haft av ett smärre arbete i egen regi på fastigheten regelmässigt lett till att fastigheten ansetts brukad. I sådana fall kom såväl stora som små fastighetsinkomster i form av arrenden, upplåtelse av avverkningsrätt o.d. att ingå i inkomsten av annat förvärvsarbete och bli förmåns- och avgiftsgrundande, den s.k. smittoeffekten. Departementschefen ansåg det angeläget att försöka lösa vissa problem med uttaget av egenavgifter på jordbruksinkomster genom att underlätta för såväl enskilda som myndigheter att i förväg bedöma effekterna av avgiftsreglerna. En lösning var angelägen också på grund av avgiftsreglernas betydelse för skogsägares benägenhet att avverka skog. Vidare borde eftersträvas att reglerna verkade neutralt så att t.ex. egenverksamhet inom jordbruket inte missgynnades. Socialförsäkringens finansiering fick inte försvagas och det var väsentligt att slå vakt om den generella uppbyggnaden av socialförsäkringssystemet. Särreglering för en grupp avgiftsskyldiga eller för vissa inkomster borde i görligaste mån undvikas. Vidare måste administrativa hänsyn tillåtas vara tungt vägande vid val av lösning. I propositionen anfördes även att — vad gällde jordbruksfastigheter som skulle anses brukade — ett undantag av rotpostintäkter från avgiftsunderlaget för egenavgifter skulle medföra ett icke oväsentligt merarbete för de lokala skattemyndigheterna. Deklarationer med sådana inkomster måste då behandlas manuellt och en utbrytning av rotpostintäkter skulle kräva komplicerade kostnads- och avdragsproportioneringar. De tröskeleffekter som skulle uppkomma genom den föreslagna särregleringen av vissa jordbruksinkomster torde mildras något genom att det är nettointäkten av fastigheten som ligger till grund för beräkning av avgifterna.

Vid behandlingen av propositionen och motionsyrkanden likartade nu förevarande anförde utskottet (se SfU 1987/88:1) att de skäl som anförts mot ett undantagande av inkomster av rotpostförsäljning, och som utskottet ansåg tungt vägande, också kunde åberopas mot ett undantagande från avgiftsplikt av all inkomst som inte hänför sig till eget arbete i jordbruksfastighet eller rörelse. Utskottet kunde inte heller tillstyrka att den föreslagna särregleringen för vissa jordbruksin-

komster skulle tillämpas även på intäkter av rörelse som inte uppgår till 15 000 kr. Utskottet noterade att den föreslagna särregleringen i första hand avsåg att lösa problem i samband med virkesförsörjningen. Motsvarande problem med smittoeffekter förelåg inte i inkomstslaget rörelse.

Utskottet vidhåller denna uppfattning och avstyrker bifall till motion Sf226.

Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter

I ett antal motioner tas upp problem som sammanhänger med bristande överensstämmelse mellan egenföretagares sociala avgifter och förmåner.

Således anför Gullan Lindblad och Karl-Gösta Svenson i motion Sf233 att företagare med låga inkomster tvingas betala egenavgifter för dessa inkomster utan att få några motsvarande förmåner från sjukförsäkringen och tilläggspensioneringen. Makar som gemensamt driver jordbruk eller rörelse kan i inkomstlägen upp till två basbelopp helt mista ATP-skyddet. Motionärerna kritiserar vidare att sjukpenningen för en egenföretagare maximeras till vad som motsvarar lönen för en anställd. De anser att frågor rörande egenföretagares sociala avgifter och förmåner inom socialförsäkringen bör bli föremål för en utredning som utmynnar i nya bestämmelser för uttag av egenavgifter som ger bättre överensstämmelse mellan avgifter och förmåner. Därvid bör även utredas frågan om bättre möjligheter för egenföretagare att teckna frivillig sjukförsäkring. Motionärerna pekar på att det nyligen införda undantaget för vissa jordbruksintäkter visar att det är administrativt möjligt att göra en särreglering för att undvika negativa effekter av avgiftssystemet. Även Martin Olsson och Stina Eliasson kritiserar i motion Sf232 den bristande överensstämmelsen mellan egenavgifter och förmåner inom sjukförsäkringen och ATP för företagare med små inkomster samt hemställer att riksdagen hos regeringen begär förslag syftande till en bättre sådan överensstämmelse.

Olof Johansson m.fl. påpekar i motion Sf278 i motsvarande del att avgift till tilläggspensioneringen tas ut på hela lönesumman medan inkomster under ett basbelopp inte ger pensionspoäng. Motionärerna föreslår att alla egenavgifter slopas på inkomster upp till ett basbelopp och att åtgärden finansieras genom en höjning av avgiftsuttaget i övrigt. Regeringen bör lägga fram förslag till omfördelning av avgiftsuttaget. I två motioner, Sf272 av Ingrid Hemmingsson och Sf371 av Agne Hansson och Marianne Jönsson, föreslås att avgiftsuttaget för egenföretagare justeras så att ATP-avgift inte tas ut för inkomst understigande ett basbelopp, och motionärerna begär ett tillkännagivande härom till regeringen.

Riksdagen har tidigare på förslag av utskottet avslagit motionsyrkanden om en bättre överensstämmelse mellan avgifter och förmåner. Utskottet erinrade i sitt betänkande 1988/89:SfU1 om att den bristande överensstämmelsen har sin grund i bl.a. den allmänna försäkringens solidariska och obligatoriska karaktär och om att de olika försäkringsgrenarna bör betraktas som delar av ett sammanhängande socialförsäkringssystem. Utskottet framhöll också att, även om den bristande överensstämmelsen under senare år förstärkts genom den nya lagen om socialavgifter, det nya avgiftssystemet samtidigt hade inneburit betydande administrativa lättnader för såväl myndigheter som arbetsgivare och egenföretagare. Utskottet var därför inte berett att förorda en återgång till en differentiering av avgifterna för att få bättre överensstämmelse med förmånerna. Utskottet påpekade vidare att särregleringen av vissa jordbruksintäkter hade tillkommit för att lösa ett speciellt problem. Utskottet vidhöll sin tidigare principiella uppfattning om fördelarna med det gällande avgiftssystemet men erinrade om att flera av de aktuella frågorna inom kort skulle bli föremål för överväganden i andra sammanhang. Sålunda utreddes frågan om förmåner och avgifter inom pensionssystemet av pensionsberedningen, och utskottet utgick från att även de särskilda problem beträffande egenföretagares pensionsskydd och avgiftsuttag som berörts i föreliggande motioner skulle komma att diskuteras av beredningen. Utskottet nämnde vidare att riksförsäkringsverket planerade att se över egenföretagarnas sjukpenningskydd.

Riksförsäkringsverket har den 22 juni 1989 till regeringen överlämnat sin rapport Sjukpenningförsäkring för egenföretagare — utredning och förslag (RFV anser 1989:5). I rapporten föreslår verket en förändrad sjukförsäkring för egenföretagarna som skall bestå av en grundsjukpenning och en tilläggssjukpenning. Grundsjukpenningen föreslås beräknas på den inkomst som i dag utgör underlag för debitering av preliminär B-skatt. Samtliga egenföretagare bör omfattas av denna del av försäkringen. Utöver grundsjukpenningen bör det finnas möjligheter för egenföretagare att teckna en försäkring för tilläggssjukpenning ovanför den obligatoriska grundnivån. Avgiften bör beräknas efter den valda sjukpenningnivån. Den sammanlagda sjukpenningnivån bör dock inte tillåtas överstiga sju och ett halvt basbelopp. De föreslagna reglerna har anknytning till införande av nya regler om företagarregistrering, och införandetidpunkten bör därför samordnas.

Utskottet vidhåller sin tidigare principiella uppfattning om fördelarna med nuvarande avgiftssystem. Utskottet vill samtidigt erinra om att vid slopandet av basbelopps- och maximeringsregeln sänktes den då fastställda tilläggspensionsavgiften med drygt 3 procentenheter. Utskottet anser emellertid att resultatet av pensionsberedningens arbete och beredningen av riksförsäkringsverkets förslag till nytt sjukpenningsystem för egenföretagare bör avvaktas. Något uttalande från riksdagens sida är därför inte påkallat med anledning av motionerna Sf233, Sf232, Sf278 i motsvarande del, Sf272 och Sf371.

Utskottet behandlar i detta sammanhang även motion Sf322 av Karl-Gösta Svenson och Wiggo Komstedt. Motionärerna kritiserar att en arbetsgivare är skyldig att betala bl.a. sjukförsäkringsavgift för en utländsk arbetare som vistas tillfälligt i Sverige trots att arbetstagaren inte får utnyttja den svenska sjukförsäkringen. I samband med anlitande av polsk arbetskraft måste arbetsgivaren förbinda sig att svara för arbetstagarens kostnader för bl.a. sjukvård. Arbetsgivaren tvingas att teckna privat försäkring för detta ändamål. Motionärerna anser att det är orimligt att arbetsgivaren på detta sätt skall drabbas av dubbla kostnader, och regeringen bör därför lägga fram förslag om att arbetsgivaravgift avseende sjukförsäkring inte skall utgå vid tillfällig anställning av utländsk arbetskraft.

Utskottet avvisar av ovan redovisade skäl även en differentiering av arbetsgivaravgiften vad avser tillfällig utländsk arbetskraft. Sjukvårdsförmåner för sådan arbetskraft får när så anses motiverat i stället lösas genom socialförsäkringskonventioner. Vad gäller den polska arbetskraften har detta nyligen skett. Mellan Sverige och Polen har träffats en överenskommelse om sjukvårdsförmåner som gäller fr.o.m. den 1 juni 1989 (1989:142). I artikel 1 överenskommelsen föreskrivs att personer som är bosatta och har rätt till sjukvårdsförmåner enligt lagstiftningen i en av de fördragsslutande staterna under tillfällig vistelse i den andra fördragsslutande staten vid plötslig ohälsa, olycksfall eller akut sjukdom som medför ett omedelbart behov av sjukvård skall erhålla sjukvårdsförmåner på samma villkor som gäller för personer som är omfattade av lagstiftningen i sistnämnda stat.

Med det anförda anser utskottet att motion Sf322 får anses besvarad.

Kvittningsrätt vid beräkning av pensionsgrundande inkomst och motsvarande avgiftsunderlag

Fr.o.m. år 1982 (se prop. 1981/82:10, SkU 9, rskr. 51) har kvittningsrätten vid beräkning av inkomst av annat förvärvsarbete än anställning slopats, vilket påverkar beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten och därmed även avgiftsunderlaget. Sålunda får underskott i en förvärvskälla inom inkomstslaget rörelse inte kvittas mot överskott i en annan förvärvskälla inom detta inkomstslag och inte heller underskott i en jordbruksfastighet mot överskott i en annan jordbruksfastighet. Redan tidigare gällde att kvittning inte fick ske mellan förvärvskällor i de olika inkomstslagen.

Frågan om att återinföra kvittningsrätt vid beräkning av pensionsgrundande inkomst tas upp i två motioner. I motion Sf221 framhåller Martin Olsson att förbudet mot kvittning gör det oförmånligt för en person att samtidigt driva flera verksamheter, t.ex. ett mindre jordbruk i kombination med en mindre rörelse. För att möjliggöra kombinationssysselsättning på landsbygden bör enligt motionären regeringen lägga fram förslag om införande av kvittningsrätt mellan olika förvärvskällor vid beräkning av pensionsgrundande inkomst. Någon skyldighet att utnyttja denna rätt skall dock inte föreligga. I motion Sf367

anför Bo Lundgren m.fl. att underskott i förvärvskälla av karaktären "näringsverksamhet" bör få dras av mot inkomst från andra förvärvskällor samt att underskott i förvärvskälla inom inkomstslagen "jordbruk och rörelse" bör få kvittas mot överskott i annan förvärvskälla inom dessa inkomstslag vid beräkning av egenavgifter (yrkande 2). Vidare anser motionärerna att förlustavdrag bör beaktas vid beräkning av egenavgifter, om den skattskyldige så yrkar (yrkande 3). Motionärerna begär att regeringen lägger fram förslag om ändrade regler i enlighet härmed.

Riksdagen har efter det att kvittningsrätten slopades vid flera tillfällen behandlat motionsyrkanden av samma slag som i de förevarande motionerna (se senast 1988/89:SfU1). Dessa yrkanden har avslagits med motiveringen att det inte kan godtas att en försäkrads framtida pension skall kunna begränsas genom möjligheter till kvittning vid beräkningen av den pensionsgrundande inkomsten. Även ett medgivande att avräkna en förlust i rörelse eller jordbruk under ett år mot ett annat års överskott innebär att det framtida pensionsskyddet begränsas.

Utskottet finner inte skäl för riksdagen att frångå sin tidigare bedömning i dessa frågor och avstyrker bifall till motionerna Sf221 och Sf367 yrkandena 2 och 3.

Differentierad sjukförsäkringsavgift

Sjukförsäkringsavgiften utgör i form av arbetsgivaravgift 10,10 % och i form av egenavgift 9,60 % av avgiftsunderlaget. Den som är sjukförsäkrad med karenstid erlägger egenavgift med 7,3 % eller 5,8 % på inkomster upp till sju och ett halvt basbelopp och med 9,60 % på inkomster däröver.

I motion Sf278 i motsvarande del anför Olof Johansson m.fl. att sjukfrånvaron är väsentligt lägre på små företag än på större arbetsplatser. Detta förhållande motiverar enligt motionärerna en väsentligt lägre sjukförsäkringsavgift för anställda i småföretag och för egenföretagare. Sjukförsäkringsavgiften bör därför sänkas med 5 procentenheter för de första 15 anställda men som ett första steg i form av en sänkning med 5 % på en lönesumma upp till 500 000 kr. Åtgärden bör finansieras genom en omfördelning av uttaget av arbetsgivaravgifter i övrigt, och regeringen bör lägga fram förslag om en sådan omfördelning.

Ingrid Hasselström Nyvall och Sigge Godin framhåller i motion Sf325 att det finns skäl att anta att omfattningen av sjukfrånvaron har ett starkt samband med arbetsmiljön på resp. arbetsplats. Om sjukförsäkringsavgiften kan relateras till skador och sjukdomar som direkt härrör från brister i arbetsmiljön skulle detta enligt motionärerna sannolikt leda till bättre arbetsmiljöer. De begär att frågan om en ändrad beräkningsgrund för sjukförsäkringsavgiften bör utredas i syfte att åstadkomma en sådan effekt.

Utskottet har i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU11 om arbetsskadeförsäkringen behandlat motionsyrkanden om dels en utredning av arbetsskadeförsäkringen så att den ger incitament till arbetsmiljöförbättringar, dels en förändring av sjukförsäkringen så att arbetsgivaren blir motiverad att förebygga arbetsskador. Utskottet anförde därvid bl.a. följande.

Vad slutligen gäller de i motionerna upptagna frågorna om ett incitament för arbetsgivaren att dels åstadkomma arbetsmiljöförbättringar, dels medverka i rehabiliteringsarbetet, vill utskottet erinra om rehabiliteringsberedningens betänkande SOU 1988:41. Beredningen föreslår att ett större ansvar läggs på arbetsplatsen för arbetsanpassning och rehabilitering. Utskottet vill vidare erinra om att frågan om incitament till arbetsmiljöförbättringar ingår i arbetsmiljökommissionens uppgifter. Av intresse i detta sammanhang är även den särskilda arbetsgrupp som arbetsmiljökommissionen har tillsatt. Arbetsgruppen består av generaldirektörerna för arbetarskyddsstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen och riksförsäkringsverket. Dessa skall undersöka om medel för förtidspensioner och sjukförsäkring kan användas för rehabilitering, utbildning och andra åtgärder som syftar till arbete. De skall också försöka hitta bättre former för samverkan mellan vård, försäkringar, arbetsprövning/arbetsträning osv. och pröva möjligheter att effektivare koppla ihop insatserna från samhällets sida med åtgärder på arbetsplatserna. Det ingår också i gruppens uppgifter att belysa möjligheterna att med ekonomiska styrmedel stimulera till investeringar som minskar riskerna för sjukdomar och olycksfall i arbetslivet.

Även beträffande frågan om incitament för arbetsgivaren att vidta förbättringar av arbetsmiljön och att medverka i rehabiliteringsarbetet anser utskottet att beredningen av rehabiliteringsberedningens betänkande och resultatet av arbetsmiljökommissionens och den särskilda arbetsgruppens arbete bör avvaktas. Samma bedömning gör utskottet beträffande frågan om möjligheten att påföra arbetsgivaren hela kostnaden för sjukvård förorsakad av arbetsskador.

Utskottet anser att resultatet av ovan redovisade arbeten bör avvaktas och att motionerna Sf278 i motsvarande del och Sf325 därför inte bör föranleda någon riksdagens åtgärd.

Arbets- och uppdragstagarbegreppen

Sociallagstiftningens bestämmelser om skyldighet att betala arbetsgivaravgifter är knutna till begreppet arbetstagare med den innebörd begreppet ges i denna lagstiftning. Skyldighet att betala arbetsgivaravgifter föreligger dessutom när den som utför arbetet enligt sociallagstiftningen är att anse som uppdragstagare.

För att en person skall anses som arbetstagare gäller att ett anställningsförhållande skall föreligga. Bedömningen sker i varje enskilt fall, varvid hänsyn tas till samtliga omständigheter i samband med arbetsavtalet. En person kan anses som arbetstagare även om han eller hon har inregistrerad firma och betalar B-skatt. Arbetsgivare som under ett år utgivit minst 1 000 kr. i lön till en arbetstagare är skyldig att erlägga arbetsgivaravgifter.

Såsom uppdragstagare anses den som utför arbete för annans räkning utan att anställningsförhållande föreligger. Ersättning för uppdrag anses som inkomst av anställning om ersättningen under ett år uppgått till minst 1 000 kr. från en och samma uppdragsgivare. Ett undantag från nämnda regel är dock om uppdraget ingår i en rörelse eller ett jordbruk som uppdragstagaren bedriver. Uppdragsgivaren är då avgiftsskyldig endast om överenskommelse har träffats att ersättningen för uppdraget skall anses som inkomst av anställning. Även här görs en bedömning av varje enskilt fall. Vissa begränsningar i skyldigheten att betala arbetsgivaravgifter gäller dock för småhusägare och lägenhetsinnehavare som utbetalat ersättning för arbete på fastigheten eller lägenheten.

Bedömningen av vem som är att anse som arbetstagare resp. uppdragstagare görs i efterhand av lokala skattemyndigheten. Efter en ändring år 1986 i lagen (1984:688) om uppbörd av socialavgifter kan emellertid myndigheten lämna förhandsbesked angående skyldigheten att betala socialavgifter. Sådant besked lämnas efter gemensam ansökan av uppdragsgivaren och uppdragstagaren (se prop. 1986/87:16, SfU 4, rskr. 66).

I motion Sf263 av Kjell Johansson m.fl. hemställs i yrkande 1 att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av lagen om uppbörd av socialavgifter så att ansökan om förhandsbesked skall kunna lämnas på ansökan av endast en part. I yrkande 2 begär motionärerna ett tillkännagivande om behovet av en skyndsam vidareutveckling av gällande lagstiftning så att lagen blir konkurrensneutral mellan fysiska och juridiska personer och mellan sådana personer inbördes.

I betänkandet (Ds S 1985:1) Företagarregistrering — klarare regler för socialavgifter, som låg till grund för införandet av möjligheten till förhandsbesked, behandlades även frågan om en bättre samordning mellan skyldigheten att göra avdrag för preliminär skatt och att betala arbetsgivaravgifter samt möjligheten att åstadkomma enklare och klarare regler för avgiftsskyldigheten. Utredningen föreslog en huvudregel som innebar att en fysisk person som var registrerad för betalning av preliminär B-skatt och redovisning av mervärdeskatt automatiskt skulle få en s.k. företagarregistrering. Sådan registrering skulle också under vissa förutsättningar kunna ske efter ansökan. Arbetsgivaravgifter skulle därefter inte betalas för ersättningar som utges till den som registrerats innan avtal om arbete träffats.

Utredningsförslaget mötte vissa invändningar vid remissbehandlingen, bl.a. för att det innehöll begränsningar vad gällde fysiska personers möjligheter att bli företagsregistrerade och framför allt för att det över huvud taget inte omfattade juridiska personer. Den huvudsakliga grunden för remissinstansernas kritik var att skyldigheten att göra skatteavdrag och betala arbetsgivaravgifter inte hade knutits närmare till reglerna för utfärdande av skattsedlar. Utredningsförslaget har därför vidareutvecklats inom regeringskansliet. Resultatet av detta arbete har redovisats i betänkandet (Ds 1988:59) F-skattebevis — nya regler för skatteavdrag och socialavgifter. I betänkandet föreslås att skyldigheten att betala socialavgifter i form av arbetsgivaravgifter resp. egenavgifter anknyts till skattsedlarna för preliminär skatt. En särskild skattsedel benämnd F-skattesedel tilldelas den som har inkomster för vilka socialavgifter skall betalas i form av egenavgifter. F-skattesedeln blir ett bevis på att innehavaren är företagarregistrerad och därför själv skall betala sin preliminära skatt och socialavgifter i form av egenavgifter. Förutsättningen för en företagarregistrering och därmed för F-skattesedel skall i princip vara att den skattskyldige har inkomster för vilka socialavgifter enligt nu gällande bestämmelser skall betalas i form av egenavgifter. Registreringsförfarandet bör också gälla juridiska personer. En företagarregistrering skall meddelas efter ansökan. De nya reglerna föreslås träda i kraft under år 1991. I betänkandet anges vidare (s. 274) att behovet av att kunna få ett förhandsbesked angående avgiftsskyldigheten torde minska väsentligt med den föreslagna ordningen. Det kan dock inte uteslutas att situationer kan uppstå där det är tveksamt hur avgifterna skall betalas. Någon ändring av bestämmelserna om förhandsbesked föreslås därför inte. — Betänkandet är nu föremål för behandling inom regeringskansliet.

Utskottet anser att det är angeläget att klara regler om avgiftsskyldigheten snarast kan införas. Med hänsyn till att arbetet härmed pågår inom regeringskansliet behöver motion Sf263 yrkande 2 inte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Beträffande ansökan om förhandsbesked har utskottet tidigare (se senast 1988/89:SfU1) uttalat att en gemensam ansökan ger det bästa underlaget för en konkret bedömning av omständigheterna och ökar förutsättningarna för en snabb handläggning. Utskottet, som noterar att behovet av förhandsbesked kan komma att minska i betydelse vid införandet av en företagarregistrering, har för närvarande ingen anledning att frångå denna inställning och avstyrker därför bifall till motion Sf263 yrkande 1.

Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar m.m.

På grundval av bl.a. ett avgörande i dåvarande försäkringsdomstolen år 1975, enligt vilket en viss ersättning till en fotbollsspelare inte skulle anses som inkomst av förvärvsarbete, utgick idrottsföreningarna under lång tid från att arbetsgivaravgifter inte skulle komma att beräknas på utbetalda ersättningar till idrottsutövare.

Regeringsrätten fann emellertid i en dom i juni 1985 (RÅ85 1:39) att en ersättning på ca 40 000 kr. som en idrottsförening under år 1978 betalat ut till en ishockeyspelare för dennes medverkan i föreningens ishockeylag var att jämställa med ersättning för förvärvsarbete på grund av anställning. Föreningen var därför enligt domen att anse som arbetsgivare i förhållande till spelaren, och den utbetalda ersättningen skulle läggas till grund för debitering av tillkommande arbetsgivaravgifter för föreningen för utgiftsåret 1978.

För att inte idrottsföreningarna till följd av den under år 1985 ändrade rättstillämpningen skulle drabbas av en oförutsedd ekonomisk belastning beslöts att bidrag av statsmedel skulle utgå till de idrottsföreningar som debiterades arbetsgivaravgifter för år 1985 eller tidigare år (se prop. 1985/86:82, SfU 11, rskr. 113).

Sveriges riksidrottsförbund överlämnade i september 1986 en utredning om arbetsgivaravgifter till regeringen. Utredningen hade utarbetats av en inom riksidrottsstyrelsen tillsatt grupp. I utredningen presenterades tre alternativ för att tillgodose behovet av socialt skydd för idrottsutövare. Alternativ 1 innebar att idrottsutövare erhåller lagstadgade sociala förmåner utan att avgifter behöver erläggas. Alternativ 2 innebar att idrottsutövare erhåller skydd genom en privat försäkring som föreningen tvingas teckna enligt lag. Alternativ 3 slutligen innebar att idrottsrörelsen erlägger avgifter för sådana idrottsutövare som uppbär en årlig idrottsersättning överstigande två basbelopp medan övriga idrottsutövares skydd upprätthålls enligt alternativ 2.

Fyra motioner berör frågan om idrottsföreningarnas skyldighet att betala arbetsgivaravgifter.

I motion Sf217 anför Bengt Westerberg m.fl. att den som ägnar sig åt idrotten som yrke inte skall ha sämre förmåner än andra. Om idrotten inte utgör den huvudsakliga inkomstkällan är det däremot angeläget att finna en metod som tillförsäkrar den enskilde idrottaren rimlig trygghet utan nuvarande stora påfrestningar på föreningens ekonomi. En sådan lösning skulle enligt motionärerna kunna nås genom Riksidrottsförbundets alternativ 3. Regeringen bör snarast lägga fram förslag till en sådan begränsning av avgiftsskyldigheten. I motion Sf227 begär Ingbritt Irhammar och Anna Wohlin-Andersson en snabb översyn av idrottsföreningarnas arbetsgivaransvar i syfte att befria dessa från arbetsgivaravgifter för de aktiva idrottsmän som uppbär ersättning understigande två basbelopp.

Bo Lundgren m.fl. anför i motion Sf225 att en grundprincip bör vara att den som har idrottsutövning som sin huvudsakliga inkomstkälla skall ha samma sociala förmåner som andra arbetstagare, varav följer att arbetsgivaravgifter också måste erläggas. I de fall däremot då idrottsutövaren har en annan huvudinkomst anser motionärerna att parterna bör få välja om sociala förmåner skall utgå och därvid avgifter erläggas. Motionärerna begär ett förslag om ändrade regler i enlighet härmed.

I motion Sf337, slutligen, begär Jan Hyttring m.fl. förslag till nytt försäkringsskydd för idrottsutövare i enlighet med alternativ 2 i Riksidrottsförbundets förslag. Enligt motionärerna skall den privata försäkringen vara obligatorisk och omfatta ett minimiskydd som bör föreskrivas i lag.

Utskottet behandlade senast frågan om idrottsrörelsens skyldigheter att betala socialavgifter i sitt av riksdagen godkända betänkande 1988/89:SfU1. Utskottet uttalade förståelse för att den genom regeringsrättens dom ändrade situationen kan medföra ekonomiska problem för många idrottsföreningar. Utskottet hade dock den principiella uppfattningen att inkomster i samband med idrottsutövning i likhet med andra inkomster bör grunda rätt till socialförsäkringsförmåner och föranleda att socialavgifter erläggs. En lösning på idrottsföreningarnas ekonomiska problem fick därför enligt utskottet sökas på annat sätt än genom att man gav avkall på det skydd som socialförsäkringarna erbjuder. Regeringen hade på olika sätt, bl.a. genom den utredning om arbetsgivaravgifter som Riksidrottsförbundet överlämnat, redan fått ett underlag för en bedömning av idrottsrörelsens behov av statligt stöd. Utskottet fann mot denna bakgrund inte anledning att förorda någon ytterligare utredning i syfte att helt eller delvis befria idrottsrörelsen från skyldighet att erlägga arbetsgivaravgifter för utgivna ersättningar eller att göra några uttalanden om behovet av fortsatta statsbidrag för att täcka sådana avgifter.

Utskottet vidhåller den redovisade inställningen och avstyrker bifall till motionerna Sf217, Sf227, Sf225 och Sf337.

Socialavgifter på vinstandelar

I avgiftsunderlaget för arbetsgivaravgifter ingår som lön även vinstandelar som en anställd erhåller. Fr.o.m. den 1 januari 1988 skall arbetsgivaravgifter även tas ut på de bidrag en arbetsgivare lämnar till en s.k. vinstandelsstiftelse, dvs. en stiftelse till vilken ett företag lämnar medel för att tillgodose de anställdas ekonomiska intressen (prop. 1986/87:107, SfU 20, rskr. 334). Den anställde skall tillgodoräknas pensionsgrundande inkomst för sin andel för det år då bidraget lämnas till stiftelsen. För avsättning till vinstandelsstiftelse utgår endast de avgifter som är knutna till pensionsgrundande inkomst.

I motion Sf312 anför Lars Tobisson m.fl. att det är viktigt att långsiktigt bundet sparande stimuleras, och särskilt viktigt är det att aktiesparandet är väl spritt bland medborgarna. För att stimulera företagsanknutna vinstandelssystem bör riksdagen därför avskaffa de våren 1987 införda reglerna om sociala avgifter på vinstandelar.

I motion Sf280 framför Bengt Westerberg m.fl. flera skäl för vinstdelningssystem och medägande i det egna företaget. Den kanske största samhällsekonomiska vinsten är enligt motionärerna att man härigenom bättre tar till vara medarbetares engagemang och ansvar, vilket leder till konkurrenskraftigare företag, effektivare produktion och därmed också skatteintäkter för stat och kommun. Motionärerna anser att

införande av vinstdelning i företagen och formen för detta visserligen skall beslutas av dem som arbetar i företagen och företagens ägare men att företagsanknutna andel-i-vinst-system bör uppmuntras genom att sociala avgifter slopas på vinstandelarna. En förutsättning skall dock vara att andelarna är bundna minst fem år. Regeringen bör lägga fram förslag härom.

Även Gullan Lindblad i motion Sf215 och Kenth Skårvik m.fl. i motion Sf267 begär att socialavgifter på vinstandelar avskaffas.

Vid behandlingen av proposition 1986/87:107 med förslag om uttag av arbetsgivaravgifter på bidrag till vinstandelsstiftelser anförde utskottet i sitt av riksdagen godkända betänkande SfU 1986/87:20 bl.a. följande. De skäl som främst åberopades mot ett genomförande av förslaget var att avsättningar till vinstandelsstiftelser inte kan jämställas med lön för utfört arbete, eftersom avsättningarna inte bestäms på förhand i löneförhandlingar utan först i efterhand av arbetsgivaren, och att den anställde ofta inte kan disponera andelen förrän efter en viss tid. Utskottet erinrade om att det inte är ovanligt med ersättningar från arbetsgivare till arbetstagare som i avgiftshänseende betraktas som lön trots att ersättningarnas belopp inte bestäms i löneförhandlingar. Exempel på sådana ersättningar är gratifikationer, bonus, tantiem och vinstandelar som utbetalas direkt till arbetstagaren. Det förhållandet att de aktuella vinstandelsbeloppen först utbetalas till en stiftelse för att i ett senare skede slussas vidare till andelsägarna förändrade enligt utskottets mening inte beloppens karaktär av löneersättningar. Utskottet ansåg således att någon principiell invändning inte kunde riktas mot att arbetsgivaravgifter tas ut på avsättningar till vinstandelsstiftelser. Vidare delade utskottet de farhågor som framfördes i propositionen att om överföringar till vinstandelsstiftelser är undantagna från avgiftsskyldighet kan detta leda till en snedvridning av konkurrensförutsättningarna företag emellan och också — vid en mera utbredd förekomst av vinstandelssystem — på sikt urholka det sociala trygghetssystemet. Utskottet ville inte främja en sådan utveckling och tillstyrkte således propositionen.

Utskottet har i yttrande till finansutskottet SfU 1987/88:1 y vidhållit denna uppfattning.

Finansutskottet har därefter vid flera tillfällen (se senast 1988/89:FiU20) avstyrkt bifall till motioner med begäran att slopa arbetsgivaravgifterna på avsättningar till vinstandelsstiftelser. Finansutskottet har därvid anfört att de fördelar som är förknippade med olika former av frivilliga, företagsanknutna andel-i-vinst-system inte blir mindre av att delägarnas andelar är pensionsgrundande och behandlas därefter i avgiftshänseende. Riksdagen har följt finansutskottet.

Socialförsäkringsutskottet anser att riksdagen bör vidhålla sin tidigare uppfattning och avstyrker därför bifall till motionerna Sf312, Sf280, Sf215 och Sf267.

Utskottet hemställer

1. beträffande *uppdelning av rörelse- och jordbruksinkomst*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf226,

res. 1 (m)

2. beträffande *bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf232, 1988/89:Sf233, 1988/89:Sf272, 1988/89: Sf278 i motsvarande del och 1988/89: Sf371,

res. 2 (m, fp, c)

3. beträffande *tillfällig utländsk arbetskraft*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf322,

res. 3 (m)

4. beträffande *kvittningsrätt*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf221 och 1988/89:Sf367 yrkandena 2 och 3,

res. 4 (m, fp, c, mp)

5. beträffande *differentierad sjukförsäkringsavgift*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf278 i motsvarande del och 1988/89:Sf325,

res. 5 (m, fp)
res. 6 (c, mp)

6. beträffande *arbets- och uppdragstagarbegreppen*
att riksdagen avslår motion 1988/89:Sf263,

res. 7 (m, fp, c)

7. beträffande *arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf217, 1988/89:Sf225, 1988/89:Sf227 och 1988/89:Sf337,

res. 8 (fp, c)
res. 9 (m)

8. beträffande *vinstandelar*
att riksdagen avslår motionerna 1988/89:Sf215, 1988/89:Sf267, 1988/89:Sf280 och 1988/89:Sf312.

res. 10 (m, fp, c)

Stockholm den 24 oktober 1989

På socialförsäkringsutskottets vägnar

Doris Håvik

Närvarande: Doris Håvik (s), Gullan Lindblad (m), Börje Nilsson (s), Ulla Johansson (s), Sigge Godin (fp), Lena Öhrsvik (s), Nils-Olof Gustafsson (s), Maud Björnemalm (s), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Margó Ingvardsson (vpk), Christina Pettersson (s), Bertil Persson (m), Marianne Jönsson (c), Kent Carlsson (s) och Krister Skånberg (mp).

Reservationer

1. Uppdelning av rörelse- och jordbruksinkomst (mom. 1)

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "I proposition" och på s. 7 slutar med "motion Sf226." bort ha följande lydelse:

Utskottet konstaterar att den nyligen införda bestämmelsen att intäkter av jordbruksfastighet inte är avgifts- eller förmånsgrundande om inkomster av egenverksamhet inte överstiger 15 000 kr. medför stora tröskeleffekter i den mån sådana inkomster överstiger 15 000 kr. Den medför också att samma typ av inkomster, t.ex. hyresinkomster, behandlas olika i avgiftshänseende beroende på om denna inkomstgräns passeras eller inte och om inkomsten hänför sig till förvärvskällan jordbruksfastighet eller rörelse. Enligt utskottets uppfattning är detta inte tillfredsställande. Intäkten av såväl jordbruksfastighet som rörelse bör i stället delas upp i avgiftsgrundande resp. icke avgiftsgrundande inkomster, dvs. inkomster av eget arbete resp. kapitalinkomster. Utskottet anser att regeringen snarast bör lägga fram förslag härom.

dels att moment 1 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

1. beträffande *uppdelning av rörelse- och jordbruksinkomst*

att riksdagen med anledning av motion 1988/89:Sf226 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

2. Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter (mom. 2)

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Bertil Persson (m) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Riksdagen har" och slutar med "och Sf371." bort ha följande lydelse:

Den bristande överensstämmelsen mellan förmåner och avgifter ger i många fall ett för den enskilde helt orimligt resultat. Såsom framhållits i motionerna debiteras socialavgifter för inkomster som är så små att de inte ger någon rätt till ersättning från sjukpenningförsäkringen och tilläggspensioneringen. Sjukfrånvaron är dessutom lägre bland

egenföretagare än hos större företag. Genom att ATP-avgift tas ut på egenföretagares hela nettoinkomst medan pensionspoäng inte räknas för inkomster under ett basbelopp tvingas många småföretagare betala ATP-avgift utan att få någon motsvarande pensionsförmån. Härtill kommer att makar, som båda deltar i arbetet inom ett jordbruk eller en rörelse, även i inkomstlägen mellan ett och två basbelopp kan mista ATP-skyddet om en inkomstuppdelning sker.

Med hänsyn till vad sålunda anförts anser utskottet att det finns skäl att göra en utredning i syfte att få fram ett förslag till avgiftsuttag som innebär bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter för egenföretagare.

Det anförda bör med bifall till motionerna Sf233 och Sf232 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses även syftet med motionerna Sf278 i denna del, Sf272 och Sf371.

dels att moment 2 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 2. beträffande *bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter*
>
> att riksdagen med bifall till motionerna 1988/89:Sf232 och 1988/89:Sf233 samt med anledning av motionerna 1988/89:Sf272, 1988/89:Sf278 i motsvarande del och 1988/89:Sf371 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Tillfällig utländsk arbetskraft (mom. 3)

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Utskottet avvisar" och slutar med "anses besvarad." bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att det bör föreligga överensstämmelse mellan skyldigheten att erlägga socialavgifter och rätten till motsvarande förmån, vilket inte är fallet för närvarande. Särskilt anmärkningsvärt är det om en arbetsgivare dessutom drabbas av ytterligare kostnader. Detta inträffar när en arbetsgivare tillfälligt anställer utländsk arbetskraft som inte genom en socialförsäkringskonvention har rätt till sjukvård i Sverige. I dessa fall måste en arbetsgivare teckna en privat försäkring för att skydda den anställde.

Utskottet anser att riksdagen bör begära att regeringen kraftfullt verkar för att antalet konventioner eller särskilda överenskommelser om sjukvårdsförmåner utökas. I de fall denna väg inte är framkomlig bör regeringen lägga fram förslag syftande till att arbetsgivaren inte skall behöva drabbas av dubbla avgifter.

dels att moment 3 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 3. beträffande *tillfällig utländsk arbetskraft*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf322 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

4. Kvittningsrätt (mom. 4)

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Bertil Persson (m), Marianne Jönsson (c) och Krister Skånberg (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 10 som börjar med "Riksdagen har" och slutar med "2 och 3." bort ha följande lydelse:

Som framhållits i motionerna Sf221 och Sf367 finns det många anledningar till att en företagare bedriver sin verksamhet i olika förvärvskällor. Sådana företagare bör enligt utskottets mening inte missgynnas vid beräkningen av egenavgifter. Den slopade kvittningsrätten kan medföra att en företagare kan få det ännu svårare att klara upp en genom underskott uppkommen besvärlig situation. Detta är särskilt olyckligt med tanke på betydelsen av kombinationssysselsättning framför allt i glesbygd. Utskottet anser mot bakgrund av det anförda att bestämmelserna om beräkning av pensionsgrundande inkomst bör ändras på så sätt att överskott i en förvärvskälla inom inkomstslagen jordbruksfastighet eller rörelse får kvittas mot underskott i annan förvärvskälla inom något av dessa inkomstslag. Regeringen bör skyndsamt låta utreda frågan och lägga fram förslag i enlighet med vad utskottet anfört.

Det anförda bör med bifall till motion Sf221 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också i huvudsak motion Sf367.

dels att moment 4 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

> 4. beträffande *kvittningsrätt*
>
> att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf221 och med anledning av motion 1988/89:Sf367 yrkandena 2 och 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

5. Differentierad sjukförsäkringsavgift (mom. 5)

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp) och Bertil Persson (m) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd." bort ha följande lydelse:

Såsom framhållits i motion Sf325 är sjukfrånvaron i de små företagen väsentligen lägre än på många större arbetsplatser. Sjukfrånvaron varierar även mellan olika regioner. Det finns därför enligt utskottets mening skäl att anta att omfattningen av sjukfrånvaron har ett starkt samband med arbetsmiljön på resp. arbetsplats. Om beräkningsunderlaget för sjukförsäkringsavgiften kunde relateras till skador och sjukdomar som direkt härrör från brister i arbetsmiljön — och därmed till faktorer som den enskilde arbetsgivaren har möjlighet att åtgärda — skulle detta sannolikt få en styreffekt mot bättre arbetsmiljöer. Det

skulle medföra såväl en minskning av sjukfrånvaron som en bättre fördelning av kostnaderna mellan olika typer av företag. Utskottet anser att regeringen bör låta utreda frågan om en sådan ändrad beräkningsgrund för sjukförsäkringsavgiften och snarast lägga fram förslag härom.

Det anförda bör med bifall till motion Sf325 ges regeringen till känna. Härigenom tillgodoses också i viss mån syftet med motion Sf278 i denna del.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *differentierad sjukförsäkringsavgift*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf325 och med anledning av motion 1988/89:Sf278 i motsvarande del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

6. Differentierad sjukförsäkringsavgift (mom. 5)

Rune Backlund (c), Marianne Jönsson (c) och Krister Skånberg (mp) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 11 börjar med "Utskottet har" och slutar med "riksdagens åtgärd." bort ha följande lydelse:

Som framhållits i motion Sf278 är sjukfrånvaron i de små företagen väsentligen lägre än på många större arbetsplatser. På grund av avgiftssystemets utformning innebär detta i praktiken att många småföretag tvingas subventionera de större företagen. Den lägre sjukfrånvaron i de mindre företagen motiverar enligt utskottets uppfattning en väsentligt lägre sjukförsäkringsavgift för dem. Ett sänkt avgiftsuttag för småföretagen skulle även ha gynnsamma konsekvenser för sysselsättningen. Målet för en avgiftsreform bör vara en sänkning med ett belopp motsvarande 5 procentenheter av avgiftsuttaget för de första 15 anställda. Ett första steg är en sänkning med 5 % på en lönesumma på 500 000 kr. Sänkningen bör finansieras genom en omfördelning av avgiftsuttaget. Regeringen bör lägga fram förslag till en ändring av avgiftsuttaget enligt de nu givna riktlinjerna.

Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf278 i denna del.

dels att moment 5 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

5. beträffande *differentierad sjukförsäkringsavgift*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf278 i motsvarande del och med anledning av motion 1988/89:Sf325 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

7. Arbets- och uppdragstagarbegreppen (mom. 6)

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Bertil Persson (m) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 12 börjar med "I betänkandet" och på s. 13 slutar med "yrkande 1." bort ha följande lydelse:

De nya reglerna om uppbörd av socialavgifter som infördes efter förslag i proposition 1986/87:16 har flera brister. Reglerna är inte konkurrensneutrala mellan fysiska och juridiska personer inbördes. Förslag till en form av företagarregistrering som även omfattar juridiska personer har lagts fram i betänkandet (Ds 1988:59) F-skattebevis – nya regler för skatteavdrag och socialavgifter. Enligt utskottets mening är det viktigt att förbättringar av systemet skyndsamt genomförs och riksdagen bör därför få ta ställning till ett förslag i frågan redan under innevarande riksmöte. Med det anförda tillstyrker utskottet bifall till motion Sf263 yrkande 2.

Enligt utskottets mening har några tillräckligt vägande skäl inte anförts mot att låta endast en av parterna i ett uppdragsförhållande ansöka om förhandsbesked. Även om de flesta ansökningarna sannolikt skulle vara gemensamma för parterna kan det finnas situationer då endast ena parten kan behöva göra en ansökan. En sådan möjlighet bör därför införas i enlighet med vad som begärts i motion Sf263 yrkande 1. Regeringen bör snarast lägga fram förslag härom.

dels att moment 6 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

6. beträffande *arbets- och uppdragstagarbegreppen*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf263 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

8. Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar (mom. 7)

Sigge Godin (fp), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "och Sf337." bort ha följande lydelse:

Som framhålls i motionerna är idrottsrörelsens viktiga funktion som folkrörelse välkänd och uppskattad. Särskilt stor betydelse har den enligt utskottets uppfattning i sin roll som fostrare av barn och ungdom. Idrottsföreningarnas skyldighet att numera betala arbetsgivaravgifter för ersättningar till idrottsmän har blivit ett hot mot många föreningars existens, eftersom nya inkomster inte kan förväntas i den utsträckning som motsvarar utgiftsökningen. Det skulle enligt utskottets mening underlätta för många idrottsföreningar att bedriva fortsatt

värdefull bredd- och ungdomsidrott om föreningarnas skyldighet att erlägga arbetsgivaravgifter reducerades. Samtidigt måste dock idrottsutövarna vara garanterade ett fullgott försäkringsskydd. Regeringen bör därför låta göra en snabb översyn och lägga fram förslag till lösning av frågan.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Sf217, 1988/89:Sf225, 1988/89:Sf227 och 1988/89:Sf337 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

9. Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar (mom. 7)

Gullan Lindblad, Hans Dau och Bertil Persson (alla m) anser

dels att den del av utskottets yttrande på s. 15 som börjar med "Utskottet behandlade" och slutar med "och Sf337." bort ha följande lydelse:

Genom regeringsrättsdomen år 1985 om avgiftsskyldighet fick många idrottsföreningar en kraftigt ökad ekonomisk belastning med därav följande svårigheter. Enligt utskottets uppfattning måste åtgärder vidtas för att lindra effekterna härav. Den grundläggande principen måste därvid, såsom anförs i motion Sf225, vara att en idrottsutövare eller annan som är verksam inom idrottsrörelsen skall ha samma förmåner som vid normala anställningar om idrottsverksamheten är den huvudsakliga inkomstkällan och att i sådana fall arbetsgivaravgifter skall erläggas. I de fall en annan huvudinkomst föreligger bör idrottsutövaren och föreningen ges möjlighet att träffa en överenskommelse om huruvida sociala förmåner skall utgå. I de fall överenskommelsen innebär att förmåner skall utgå, skall självfallet avgifter också erläggas. Regeringen bör därför snarast förelägga riksdagen förslag enligt de nämnda riktlinjerna.

Det anförda bör med bifall till motion Sf225 ges regeringen till känna.

dels att moment 7 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

7. beträffande *arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar*

att riksdagen med bifall till motion 1988/89:Sf225 och med anledning av motionerna 1988/89:Sf217, 1988/89:Sf227 och 1988/89:Sf337 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Gullan Lindblad (m), Sigge Godin (fp), Hans Dau (m), Barbro Sandberg (fp), Rune Backlund (c), Bertil Persson (m) och Marianne Jönsson (c) anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar med "Vid behandlingen" och slutar med "och Sf267." bort ha följande lydelse:

Som skäl för att avgiftsbelägga avsättningar till vinstandelssystem har anförts att bidrag till vinstandelsstiftelser kan jämställas med lön. Utskottet anser dock att det finns flera framträdande skillnader mellan bidragen och löneutbetalningarna. Bidragen bestäms i efterhand ensidigt av företagets ägare medan lönen bestäms i förhandlingar mellan arbetsgivare och arbetstagare. Andelarna i vinstandelsstiftelser binds under en viss tid innan de kan disponeras av de slutliga mottagarna. Vidare bör en utveckling av vinstandelssystemen uppmuntras eftersom de har gynnsamma effekter för samhälle, näringsliv och anställda. Regeringen bör därför snarast lägga fram förslag om ett upphävande av arbetsgivaravgifter på avsättningar till vinstandelsstiftelser.

dels att moment 8 i utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

8. beträffande *vinstandelar*

att riksdagen med anledning av motionerna 1988/89:Sf215, 1988/89:Sf267, 1988/89:Sf280 och 1988/89:Sf312 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter

Krister Skånberg (mp) anför:

I likhet med vad som anförts i reservation 2 erlägger egenföretagare socialavgifter för inkomster som är så små att de inte berättigar till några förmåner. Detta gäller såväl sjukförsäkringen som tilläggspensionen. Bättre överensstämmelse bör således föreligga mellan förmåner och avgifter. Härtill kommer att en egenföretagare inte utnyttjar sjukförsäkringen i samma omfattning som andra personer. Jag anser därför att — i linje med vad som föreslås i motion Sf278 — en egenföretagare bör erlägga en lägre sjukförsäkringsavgift.

Såväl frågan om bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter som frågan om en differentierad sjukförsäkringsavgift bör utredas i ett sammanhang och jag avstår därför från att reservera mig till förmån för föreliggande motioner.

Innehållsförteckning

Sammanfattning 1
Motioner 1
Utskottet 3
Inledning 3
Rörelse- och jordbruksinkomst 5
Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter . 7
Kvittningsrätt vid beräkning av pensionsgrundande inkomst och motsvarande avgiftsunderlag 9
Differentierad sjukförsäkringsavgift 10
Arbets- och uppdragstagarbegreppen 11
Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar m.m. 13
Socialavgifter på vinstandelar 15
Hemställan 17

Reservationer 18
1. Uppdelning av rörelse- och jordbruksinkomst (m) ... 18
2. Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter (m, fp, c) 18
3. Tillfällig utländsk arbetskraft (m) 19
4. Kvittningsrätt (m, fp, c, mp) 20
5. Differentierad sjukförsäkringsavgift (m, fp) 20
6. Differentierad sjukförsäkringsavgift (c, mp) 21
7. Arbets- och uppdragstagarbegreppen (m, fp, c) 22
8. Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar (fp, c) 22
9. Arbetsgivaravgifter från idrottsföreningar (m) 23
10. Vinstandelar (m, fp, c) 24
Särskilt yttrande
Bättre överensstämmelse mellan förmåner och avgifter (mp) 24